

УДК
687.01

ОМЕЛЬЧЕНКО Г. В., ДОНЧЕНКО С. В.
Київського національного університету технологій та дизайну,
Україна

РОЗВИТОК ПОНЯТЬ «ТВОРЧІСТЬ», «КРЕАТИВНІСТЬ» ТА «ІННОВАЦІЙНІСТЬ» У ДИЗАЙНІ

***Мета.** Метою даної роботи є з'ясування первісності процесів, пов'язаних з феноменом людського мислення та встановлення причинно-наслідкового зв'язку між поняттями «творчість», «креативність», «інноваційність».*

***Наукова новизна.** У роботі вперше зроблено спробу упорядкувати сучасні терміни, пов'язані з творчим мисленням за ступенем їх кінцевої мети.*

***Практичне значення.** В результаті проведених досліджень визначено одну з актуальних компетентностей сучасних висококваліфікованих спеціалістів.*

***Ключові слова:** творчість, креативність, інновація, ідея, компетентність.*

***Постановка завдання.** Поняття «дизайн» в країнах пострадянського простору набуває нового усвідомлення та трансформується з визначення художнього або художньо-технічного проектування у поняття «дизайн-мислення», яке поєднує в собі образність; системність, інноваційність та одночасно з цим вносить в реальність новий соціокультурний сенс. Поняття «інноваційність» транслюється сьогодні разом з поняттям «креативність» та «творчість», іноді заміщуючи одне одного. При формуванні освітніх компетенцій майбутніх фахівців будь-якої спеціальності необхідно чітко розуміти значення таких понять та характеристику пов'язаної з ними діяльності. Актуальність такого завдання обумовлена тим, що в сучасному суспільстві конкурентоспроможність будь-якого товару (виробу, роботи, послуги) забезпечується за рахунок інноваційної складової, вміння генерувати яку є основною компетентністю кваліфікованого спеціаліста.*

***Методи досліджень.** Під час проведення теоретичного дослідження були застосовані логічні методи наукового пізнання: аналіз визначень понять, які досліджуються, порівняння сукупних ознак досліджуваних термінів та синтез їх виокремлених характеристик.*

Результати досліджень. Поняття «інновація» неоднозначне. Під нею розуміють впровадження нових ідей, технологій у виробництво, управління галуззю, підприємством; в іншому аспекті інновація – це нововведення, яке ще не достатньо поширене в суспільній діяльності чи виробництві. Інновацією також вважається кінцевий результат впровадження науково-технічного або іншого результату. Без сумніву, нове застосування наукових, культурних, технічних знань, які забезпечують економічний, політичний, адміністративний тощо успіх, також завжди є інновацією. Все, що може удосконалити якість життя і всебічний розвиток людства, є інновацією [1]. Це поняття є похідною від лат. слова “*innovatio*”, яке перекладається як «оновлення» чи «зміна». Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, термін “інновація” тлумачиться у таких значеннях: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо [2]. Різні науковці трактували поняття інновації з точки зору комплексного «дифузійного» явища (П. Завлін, Р. Фатхутдинов, Н. Краснокутська, В. Кудашов, Х. Дусаєв); процесу (Л. Антонюк, Б. Санто, Б. Твісс, Л. Федулова, Й. Шумпетер, Ю. Яковец, Ф. Янсен, В. Кінгстон, В. Лундвал); інструментарію (П. Друкер, М. Портер) та іншого [3]. Але слід зазначити, що єдиним об’єднуючим феноменом таких трактувань є «новація» - «продукт інтелектуальної діяльності людей» [2], іншими словами «ідея» або «концепція» чогось нового.

Ідея (дав.-гр. εἶδος (ейдос), грец. *idéa* — початок, принцип) — форма духовно-пізнавального відображення певних закономірних зв’язків та відношень зовнішнього світу, спрямована на його перетворення. Вона береться за основу того чи іншого дійства людської творчості [4].

Творчість — діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості) [4].

Творчість передбачає вихід за межі рольових установок особистості, вміння дистанціюватися від ситуації, готує умови для досягнення однієї з головних цілей розвитку людини — статусу творчої особистості, оскільки творчість є виходом у сферу багатозначного, багатомірного, парадоксального, бісоціативного розуміння реальності та її опанування; творчість передбачає актуалізацію надситуативності, як здатності суб’єкта виходити за межі однозначних конструкцій «зовнішньої доцільності» [5].

Творчість як процес розглядалася спочатку, виходячи із самозвітів діячів мистецтва й науки (опис «натхнення», «мук творчості» тощо). Деякі великі натуралісти (Г. Гельмгольц, А. Пуанкаре, У. Кеннон й ін.) виділили кілька стадій у процесі від зародження задуму до моменту (який не можна передбачати), коли у свідомості виникає нова ідея.

Англійський учений Г. Воллес (1924) розчленував творчий процес на 4 фази: підготовку, дозрівання (ідеї), осяяння (інсайт) й перевірку [6]. Подібні стадії виділяв і Анрі Пуанкаре, описуючи процес здійснення їм декількох математичних відкриттів [7]. На думку вченого творчий процес починався з постановки задачі, далі проходив процес несвідомої роботи, раптового знаходження ключа для розв'язання і, нарешті, заключна обробка результатів.

Оскільки головні ланки процесу (дозрівання й осяяння) не піддаються свідомому-вольовому контролю, це послужило доводом на користь концепцій, що відводили вирішальну роль у творчості підсвідомому й ірраціональному факторам.

З початком християнської епохи з'являється концепція створення (лат. creatio) Богом світу з нічого. «Creatio» тоді мало інше значення ніж «facere» («робити») по відношенню до людської діяльності. Сьогодні «креативність» є новітнім терміном, що позначає творчу, новаторську діяльність [2], яким окреслюються «творчі здібності індивіда». Продукт діяльності людини, створений способом, що відрізняється від аналогічних новизною підходу і творчим рішенням, називають «креативом». Таке, як правило, створюється для привертання уваги, в основному за рахунок шокування, пародіювання, легкості сприйняття, яскравості і високої запам'ятованості образу. Фактично «креатив» — це синонім слова «творчість». Але тут слід враховувати головну відмінність: творчість як діяльність може носити результативний або безрезультатний характер, а креативність завжди породжує креатив, тобто завжди має результат.

Підводячи підсумок вищевикладеного, можна зазначити, що в основі понять «інноваційність» та «креативність» лежить поняття «творчість» - процес генерування ідеї, який в разі своєї результативності може розвиватися у двох напрямках в залежності від мети, яку ставить перед собою людина. Один напрямок – креативність, мета – приголомшувати, дивувати та залишити образ на довго у пам'яті, другий – інноваційність, мета – отримати прибуток. Іншими словами, креативність це яскраво подана ідея, а інноваційність це монетизована ідея. Тому, основною та головною компетентністю сучасних спеціалістів повинно бути «творче мислення», яке надає основу для отримання в подальшому інноваційних проєктів та креативних рішень.

Висновок. В результаті проведеного аналізу було встановлено, що сучасною компетентністю висококваліфікованого спеціаліста будь-якої сфери є «творче мислення», яке являє собою підґрунтя для інновацій та креативів.

Література

- 1.Кремень В.Г. Інноваційність як вимога часу [Електронний ресурс] / Товариство "Знання" Україну – Рубрика «Наука і суспільство» – Режим доступу: <http://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya>
- 2.Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
- 3.Скворцов Д.І. Інновація, інноваційність та інноваційний розвиток з позицій економічної теорії. – Л.: НУ “Львівська політехніка”. - Научный журнал «Экономика, предпринимательство, управление» - № 2. – 2013. – С. 309 – 314.
- 4.Ідея // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). — Київ : Абрис, 2002. — 742 с.
- 5.Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования. — Томск: Изд-во Томск, ун-та, 1997. — 392 с.
- 6.Солсо Р. Когнитивная психология / Солсо Р. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с: ил.
- 7.Пуанкаре А. Математическое творчество // Адамар Ж. Исследование психологии процесса изобретения в области математики. - М., 1970 – 301 с.